

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

A lapot szellemi és anyagi tekintetben illető mindennemű póstai küldemény, a hirdetések szövege és ára, valamint az esetleges reklamáció is a lap tulajdonosához: **Noszkó István** lelkészhez **Rákospöstyénre** (Pest megye) küldendő. ☒ ☒

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

NOSZKÓ ISTVÁN

rákospöstyéni lelkész.

FŐMUNKATÁRSÁK:

SCHOLTZ ÖDÖN JAHN JAKAB BLATNICZKY PAL
 agfalvi esperes-lelkész kiskéri lelkész. cinkotai lelkész.

DUSZIK LAJOS

szatmári lelkész.

GÖMÖRY JÁNOS

eperjesi főgym. igazgató.

Megjelenik hetenként egy ízben

A lap ára:

Egész évre . . . . . 14 K

Félévre . . . . . 7 K

Egyes szám ára . . . . . 40 f

Hirdetések és pályázatok ára:

Egész oldal . . . . . 40 f

Állandó hirdetésre meggyűlési szerződés alapján.

TARTALOMJEGYZÉK: VE ÉRCEK: **Autonom theologiai fakultás.** Egyházfelügyelő. — **Miről prédikáljunk?** Paulik János. — **Irodalom.** — **Nekrológ.** — **Belélet** — **Pályázatok és hirdetések.**

Autonom theologiai fakultás

Az „Evang. Órálló”-ban legutóbb figyelemre méltó cikk jelent meg az evang. theol. fakultás mikénti szervezése tárgyában.

Állítólag a legutóbbi budapesti egyetemes egyházi bizottsági ülések alkalmával vezérfőúrjaink körében arról folyt eszmecsere, vajjon a reformáció négy százéves örömmünepére nem lehetne-e a régóta érlelt kérdést olyképp megoldani, hogy a soproni theol. akadémia beszűntetésével a *pozsonyi és az eperjesi* theol. akadémiáknak az állam részéről *fakultási jogokkal* való felruházását kérelmeznők, illetve ezt a két akadémiánkat — *kizárólagosan autonom egyházi* kormányzatunkban megtartva — a fakultási jellegnek megfelelően s az állam anyagi támogatását igénybe véve — *átszerveznők?*

Nyilvánvaló ma már, hogy az evang. theol. fakultás sürgős felállításának kérdése elől sem államkormányunk, sem pedig egyetemes egyházunk kitérni nem óhajt. A múlt évi *eperjesi* memorandum érvelése — úgy látszik — minden illetékes tényezőt meggyőzött arról, hogy a háború folyamán megnyitott *debreczeni* m. kir. tudományegyetem *református hittani fakultásának* szervezése a felekezeti jogegyenlőség és viszonyosság elvéből kifolyólag elodázhatlanul esedékhessé tette az evang. egyetemes egyház azonos igényének kielégítését.

Egyházunk szempontjából a megoldás *mihéntjének* kérdése is res iudicatává vált a múlt évi egyetemes közgyűlés ama határozatával, mely szerint csakis *egyetembe szervesen bekapcsolt* evang. theol. fakultást fogadhat el s a kiküldött bizottságnak a kormánnyal csupán ily irányban való tárgyalásra adott megbízást.

Vitatható, hogy egyetemes egyházunk emez elvi álláspontjában kifejezésre jutott megoldás

surrogatumaképpen egy *autonom* ev. theol. fakultás is — átmenetileg — megfelel. Az azonban kétségen felül áll, hogy az egyetemen kívüli s hozzá még *állami* igazgatás alatt álló ev. theol. fakultás eszméjét egyetemes egyházunk múlt évi közgyűlése szinte egyértelműleg s lelkes öntudatossággal visszautasította. Ez utóbbi megoldásról tehát a kiküldött bizottság többé nem tárgyalhat.

Kérdés, vajjon tárgyalhat-e autonom, de szintén egyetemen kívüli theol. fakultás felállításáról a nélkül, hogy az egyetemes közgyűlés múlt évi elvi jelentőségű határozatával ellentétbe jönné?

Nézetem szerint — bizonyos fenntartással — igen!

Az egyetemes közgyűlés ugyanis abban látta az egyetemen kívüli *állami* theol. fakultás gondolatának tarthatatlanságát, hogy ez a megoldás — pláne egy állami egyetem székhelyén — valósággal *kirívóvá* tenné joglemondásunkat s az 1848: XX. tc.-ben biztosított felekezeti jogegyenlőség és viszonyosság elvének valósággal a megcsúfolása lenne.

Igaz, hogy az egyetemen kívüli *autonom* ev. theol. fakultásnak állami egyetemi székvárosban való felállítása esetén még mindig kirívó lenne helyzetünk, de semmivel sem nagyobb mértékben, mint a mennyire ma is visszatetsző az, hogy a pozsonyi ev. theol. akadémiát a pozsonyi egyetembe nem eresztik be. Másrészt a lelkészképzés szempontjából azonban még is csak magasabb színvonalat jelentene, ha — ezt azonban hangsúlyozzuk — *autonom* fakultássá szerveztetnék át a pozsonyi theol. akadémia.

Ha azonban *ezzel* a surrogatummal egyetemes egyházunk — egyelőre — megelégednék, kétségkívül még kedvezőbb hely lenne *autonom* ev. theol. fakultás elhelyezésére *Eperjes*, mert itt — nem lévén állami egyetem — a felekezeti jog-

egyenlőséget és viszonyosságot kirívóan bántó helyzet sem forog fenn.

Az autonóm ev. theol. fakultás eszméjének megvalósulása esetén tehát Pozsony mellett nem csak hogy mellőzhetlen Eperjes, hanem a fentiek alapján csakis arról lehet szó, hogy *első sorban* az eperjesi theol. akadémiának autonóm theol. fakultássá való átszervezését kívánjuk és csak másodsorban a *pozsonyiét*, amennyiben ugyanis annak az ottani egyeteme miatt feszélyezett s egyházas öntudatunkat bántó helyzetével — a lelkészképzés színvonalának emelése érdekében s kényszerűségből megbarátkozni tudnánk.

Hogy az eperjesi theol. akadémia nagyszabású központi épülete, internátusa, konviktusa, országos hírvékönyvtára révén egyébként is mennyire alkalmas arra, hogy *ujabb anyagi áldozatok nélkül* fakultási rangra emeltessék, azt az eperjesi memorandum, majd annak pótlásaképpen az „Evang. Órálló“-ban s külön lenyomat képpen is megjelent nyílt levél tárta fel. Csak sajnálni tudjuk, hogy a pozsonyi theol. akadémia részéről — ez irányban — a közvélemény tájékoztatást nem nyert. Tudomásunk szerint azonban százazatokra menő anyagi áldozatot igényelne a pozsonyi theol. akadémiának olyan színvonalon való berendezése, amilyennel az eperjesi theol. akadémia — a tiszai egyházkerület bámulatra méltó áldozatkészségéből — már egy évtized óta díszkedhetik.

A két akadémia értékelése szempontjából még esupán arra legyen szabad utalnunk, hogy Eperjesen *tíz* rendes tanszékkal — közöttük *két bölcsészeti* — ellátott felekezeti jogakadémiánk is van, a mely tehát az ott szervezendő ev. theol. autonóm fakultás hallgatóinak akadálytalanul rendelkezésre állhatna.

Pozsonyban ujonnan szervezni kellene egyes tanszékeket. Arról ugyanis — az egyetemes közgyűlés mult évi határozatának szelleméből következően — remélem pozsonyi hitsorsosaim körében sem gondolhat senki sem, hogy az ottani egyetembe *szervesen* bekapcsolni nem sikerült fakultásunk hallgatói a bölcsészeti vagy jogi fakultások türt hallgatói legyenek — legjobb esetben a kolozsvári ref. theol. akadémia mintájára.

Fenniartással foglalkoztam esupán az autonóm ev. theol. fakultás legujabban felmerült gondolatának megvalósításával.

Egyetemes gyűlésünk mult évi határozott megnyilatkozását ugyanis bölcsenek, történelmi jelentőségűnek tartom ma is.

Ha mégis — a reformáció 400 éves örömnépe alkalmából — mindenáron megvalósítani akarjuk a theol. fakultás eszméjét, ezt csakis úgy tehetjük, ha egyrészt az egyetemes gyűlés mult

évi elvi jelentőségű megnyilatkozását legalább a felekezeti öntudat szempontjából respektáljuk: másrészt eleve számot vetünk az autonóm evang. theol. fakultás felállításának *anyagi követelményeivel*.

Mindkét szempontból tárgyilagosan bebizonyított, határozott előnyben van az eperjesi theol. akadémia. Másodsorban a pozsonyi theol. akadémiának — bár kevésbé megnyugtató — átszervezését sem elleneznők, feltéve, hogy annak anyagi előfeltételei kellőképpen igazoltatnak.

Egyházfelügyelő.

Miről predikáljunk ezidén?

Talán nem is kell mondanom, hogy a most folyó esztendő kivételes esztendő, mely a maga különleges eseményeivel s a hitjavításnak benne esedékes négyszázados évfordulójával külön feladatokat állítja a lelkészt, mint prédikátort is.

Azt sem kell mondanom, hogy a prédikátor csak úgy felelhet meg igazán magasztos hivatásának s lelkeket megragadó erővel csak úgy predikálhat, ha az élet ütőerén tartja kezét s az istenige hirdetésében a viszonyokhoz méri mondanivalóit. Mert hiszen minden egyházi beszéd csak úgy jó igazán, ha az idők lelkéből lelkedzik s az illető alkalom találja meg benne tükrét s iránytűjét.

Hiszem is, látom is, hogy a prot. lelkészkar figyelemmel kísérte most is az idők intőjeleit s a maga tanítói hivatásában — a mint a nyomtatásban megjelent háborus beszédek is mutatják — az adott viszonyokhoz alkalmazkodott. Ma azonban úgy állunk már a háborus prédikációkkal, hogy szinte kifogytunk már a mondanivalóból, mivel mindent elmondottunk, a mit ezzel a világot elborító nyomorusággal kapcsolatban elmondani lehetett. S hallgató közönségünk is mintha jól lakott volna már e tekintetben. Agyon van izgatva, szegény; lelke agyon van kinezva a sok háborus hírtől és élménytől s azért nem is igen szereti, ha előtte a templomban is folyton a háborut emlegetik. Legalább így hallottam ez sok híveimtől s azért merem állítani.

A magam részéről úgy találom, hogy jobb, ha ma már a szószéken minél kevesebbet beszélünk a háboruról, legfeljebb jelentős fordulatonál, s templomlátogató közönségünk figyelmét más irányba tereljük, illetve lelkét egyéb vallásos, de azért szintén aktuális jellegű gondolatokkal s kérdésekkel igyekszünk foglalkoztatni.

S a jelen esztendő erre igazán kedvező alkalmat nyújt. A jelen esztendő tudvalevőleg a reformáció 400. esztendeje. Ritka, nevezetes alkalom! . .

Én a magam részéről azért úgy állapítottam meg ezidei prédikálásom programját, hogy az eszterdőknek egy részét a hitjavításnak szentelem majd. Az a tervem, hogy beszédeimben végig vezetem hallgatóimat ezen a dicsőséges mozgalmon, annak kezdetétől annak diadalra jutásáig, mindama mozzanatoknak élénkebb beállításával, a melyek e mozgalomnak mértföldjelző oszlopait képezik, hogy azok alapján lássa és megértse az evangélikus ember, hogy mi is az a reformáció, mit köszönhetünk neki; lássa azokat az előzményeket, benső vívódásokat s külső küzdelmeket, a melyek e szent mozgalmat sugalták, kísérték és betetőzték; s mindezekből aztán megtanulja becsülni vallását és egyházat. Az én nézetem szerint ugyanis erre nagy szükség van. Szükség azért, mivel hűveink nagy részének igen fogyatékosak ebbeli ismereteik; legtöbbször csak néhány történeti adat az iskolai tankönyvekből, a melyeknek jelentőségét annak idején talán fel sem tudta fogni. Most itt a kínálkozó alkalom, hogy mi ezeket az ismereteket lelkében feljújtsuk s olyan adatokkal és tanulságokkal építsük ki, a melyek protestáns öntudatát megerősíteni, lelkét vallásos értelemben megtermékenyíteni alkalmasak.

En megcsináltam már magamnak az e tárgyú beszédsorozathoz a vázlatokat, vezérfonalul a Luther életét vévén hozzá. És ha az ember elmélyed ennek a szellemóriásnak a tanulmányozásába, a kinek életfolyása fényképe mintegy a reformációnak is, akkor látja csak, hogy övele kapcsolatban mi mindenről lehet beszélni! Csak ügyes kézzel ki kell válogatnunk s ügyes aláfestéssel fel kell tárunk az ő életének fontosabb jeleneteit, hogy lássa mindenki, mi az a krisztusi keresztyénség s mi az a keresztyén élet.

Egyházunk érdekében lévőknek tartom, hogy hasonló eljárásra szánják el magokat összes lelkészársaim. Nemesak időszerű téma ez, hanem felette érdekes is. Az én nézetem szerint a hitjavítás tényéről nem elég csak egyszer, majd az október 31-iki ünnepélyen szólani, mert hiszen egy beszéd keretén belül úgy sem tudjuk mindazt elmondani, a mi egyházunk s hűveink érdekéből elmondandó lenne: ép azért ilyen előzetes predikációkkal készítgessük elő hűveinket a nagy eszterdőknapra, a melyen megtartandó ünnepi beszéd után, hogy úgy mondjam, mintegy végső akkordja lenne az egész zeneműnek, mely annak benyomásait maradandóbbá tenné a szívekben.

Ha netán egyesekben az az aggodalom támadna, hogy az ilyen hosszabb-lekzetű beszédsorozat talán kimeríti a figyelmet s végül unalmat kelt: én erre azt mondom, hogy én ettől igazán nem félek, feltéve, hogy a tárgyat ügyesen beszéljük s mindenütt az illető gyülekezet felfogó

s befogadó képességéhez alkalmazkodunk. E tekintetben nekem már vannak tapasztalataim. Én tartottam már gyülekezetemben három, négy, sőt tíz beszédből álló beszédsorozatot és örömmel láttam, hogy hallgatóim figyelme s érdeklődése nemcsak hogy nem csökkent, de sőt minden elmondott beszéd után még inkább fokozódik. Természetesen jól teszi a lelkész, ha a tárgyat gyülekezetének már előre is bejelenti s annak fejtegetését alapos előkészülettel állandóan kellő színvonalon igyekeznek tartani.

Felhozhatják egyesek esetleg azt is, hogy az ilyen történelmi tárgyú, illetve hitvédelmi jellegű témáknak a fejtegetése nem a templomi szószerűre való, hanem inkább vallásos estélyekre, mert hogy az háttérbe szorítja a Krisztusnak, illetőleg az üdv igazságainak a hirdetését. De hát belátni való, hogy módjával minden lehetséges, csak nem kell a szavakon nyargalni. A mikor valaki a reformációról beszél, akkor tulajdonképpen a Krisztusról, a Krisztus ügyéről szól, mert hiszen a reformációban szereplő összes egyéneknek minden mozdulata tulajdonképpen a Krisztusért való kardrántás.

És miért ne beszéljek én a templomban erről a dologról, mikor úgy a templomi hangulat, valamint a templomi közönség száma is sokkal inkább kecséget sikerrel, mint bármely más hely és alkalom. Nálam pl. közönséges vasárnapon is több ezer ember jelenik meg az istentiszteleten, míg ellenben vallásos estélyen alig pár száz ember jelenik meg, már az arra szolgáló teremnek befogadó képességénél fogva is. Természetesen úgy értem magam is a dolgot, hogy a reformációról az egyházi és ünnepnélküli felében, mondjuk: az augusztus-októberi vasárnapokon beszéljünk.

Megemlítem még, hogy a német prot. egyházi irodalom előtt nem ismeretlenek az olyan predikációk, a minőkre én gondolok. Ott van pl. *Mathesiusnak*, Luther kortársának: „*Marlin Luther's Leben*“ című munkája; 17 beszéd Luther-ról, a melyeket 1562–1564 években mondott el joachimstháli gyülekezetében. Ezek a beszédek textusnélküliek; inkább történeti rajzok Lutherról s a reformációról.

A másik ilyen mű munka, a melyet ismerek, *Kreutzernak*: „*Kirchengeschichtliche Predigten über Dr. Luther.*“ (1905). Ez a mű 42 beszédet tartalmaz Lutherről, széles dogmatikai s apologetikai aláfestéssel. A beszédek textusosak s írójuk a textust több helyütt igen ügyesen értékesíti. Persze túl sokat beszél s a mi szószékeinken ma fölösleges mindent elmondani. Ezek a beszédek sem fedik ugyan teljesen az én felfogó

gásomat az ilynémű beszédekről, de azért bárki által is haszonnal olvasgathatók.

Mindezeket csak tájékoztatásul hozom fel azon lelkésztársaim részére, a kik az ilyen dolgok iránt netán érdeklődnének s beszédjeikhez netán vezérfonalat keresnének.

Nézetem szerint 10–12 beszédben szépen és érdekesen lehetne a hitjavítás tényét a szószéken megtárgyalni, alapul véve Luther életének jelentősebb eseményeit, a melyek aztán bőszeges alkalmat nyújtanak az egyházi szónoknak úgy a fontosabb vallási s egyházi kérdések tisztázására, valamint előadói művészetének is a bemutatására.

S hiszem, hogy az ilyen beszédek, ha színvonalon állnak, felemelőleg, megnyugtatólag és bátorítólag hatnának a mai kor tépettlelkű fiára is, mert hiszen a reformáció történetéből mindennél az isteni gondviselés bölcsességét, az igazságnak s az egyéni szent hevületnek boldogító s világhódító erejét látná kiragyni.

Igazán sajnálhatjuk, hogy a figyelemnek más irányban való lekötöttsége elűtött bennünket attól, hogy az illyentárgyu prédikációkra már jóeleve irodalmilag is előkészüljünk, egy olyan prédikáció-gyűjteménynek a kiadásával, a mely ennek a tárgynak ügyes feldolgozásával mindnyájunknak útmutatásul szolgálhatott volna az általam gondolt reformációi beszédek megtartásában. De ha már ezt nem tesszük meg, igyekezzék mindenki odahaza megtenni azt, a mi tőle telik; igyekezzék a reformációról templomban és templomon kívül minél többet beszélni, hogy annak magas, világos, világosmegújító tényei és igazságai minél jobban bevésődjenek evangélikus közönségünk emlékébe s termékenyítsék meg szívet!

Paulik János

nyíregyházi ev. lelkész.

IRODALOM.

Walther V. Luthers Charakter. Eine Jubiläumausgabe Der Allg. Evang. Luth. Konferenz. Mit Titelbild. Leipzig (Deichert) 1917. 214 lap, Ára kötve 4.80 márka.

Az ismert nevű Luthertudós műve bevezetésében abból indul ki, hogy Luther élet- és jellemképe maig is ingadozik a történelemben. Némelyek gyűlölik, mások szeretik. Alig van két olyan mű, mely egyeznék Luther jelleme fény- és árnyoldalának föltüntetésében. Hasonlitsuk csak össze a prof. *Köstlin* s a kath. *Janssen* jellemfestését. Pedig kevés nagy emberről vagyunk annyira tájékozva, mint felőle. Iratainak nagy tö-

mege, több ezerre menő levele s bizalmas asztali beszélgetései ő tőle vagy felőle alig férnek el a nagy weimari összkiadásba, mely hihetőleg 70 kötetre megy föl.

Mint minden nagy ember, úgy ő is nagy ellentéteket egyesített az ő személyiségében, a melyet a szemlélő részéről vonzalmat vagy ellenszenvet váltanak ki az ő élet- és jellemképe iránt. Bach hangművészetéhez hasonlóan az a kép és az ellentétes tulajdonságoknak valóságos konglomerátuma. Természeti képességeire és személyes élményeire egyaránt vonatkozik a jellemnek az a Kant-féle meghatározása, a mely szerint azt minden ízében meg kell szerezni, s a melynek kialakulására döntő életmozzanatok vannak befolyással. Ilyen Luther életében az ő multjával való teljes szakításával 1505-ben a kolostorba való belépése s 1530-ban a hitből eredő kegyelmi igazságosság megtalálása, a mi egyuttal azt igazolja, hogy élet- és jellemképe teljességgel vallásilag van meghatározva. Egy benne a vonzó és föltűnő, és ez az ő gyermek ifju- és férfikorának teljes és ép harmóniája, a mi úgy az ő családi életéből, mint hatalmas küzdelmeiből tűnik ki. Ez az egyenes és őszinte, német vallásos-erkölesi élet- és jellemképe már Goethe csodálatát is fölkeltette.

A finom lélekbuvárnak valódi virtuozitásával eltudott Walther mélyedni Luther élet- és jellemképe nyíltságába, igazlelkűségébe, mélységes kedélyébe s mégis bátor és öntudatos határozottságába, rendíthetetlen istenhitébe és szenvedélyességébe. E tekintetben már ő maga találóan jellemezte elleneit eképen: „Was an uns böse ist, das nutzen sie auf, des andern guten geschweigen sie.“ Nyílt őszinteségére és igazlelkűségére vezetendők vissza, mint egységre összes jellembeli tulajdonságai, a melyekkel mint igaz német ember alaposan ismerte és találóan jellemezte kora anglusait, franciáit és taliánjait egyaránt.

Sz. M.

A theologia értékrendszere. *Dunkmann* göttingai tanár a hannoveri lelkészek u. n. pünkösdi értekezletén figyelemreméltó előadást tartott „az idealismus és a realismus, mint a keresztényen theologia zsinórmértéke“ címmel, a melyben ez az ismert nevű pozitív irányú theologus a theologiának korunk bölcséletével, mint élet- és világfelfogással való szerves, tehát életeleves kapcsolatát vitatja. A római katholicizmus materialista s Zwingli és a rajongók spiritualista felfogásával azonban követnie kell Luther szellemében a protestáns theologiának az egészséges idealizmus és realizmus jelen élet- és világfelfogását a maga összes elméleti és gyakorlati vo-

matkozásaiban. Mindkettő a specifikus modern theologia élő alapja, mely energikusan képviseli a szellemi élet önállóságát minden dualizmus bölcs elkerülésével az érzéki természeti étellel szemben. S ez épen az *új kantianizmus* élet- és világfelfogása a modern (ha mindgyárt pozitív) theológiában napjainkban. Ép azért mellőznünk kell a theológiában a szélső materializmus és spiritualizmus árnyalataként egyrészt a pozitívizmust, pszichologizmust s a *Häckel-Ostwald-féle monizmust*, nem különben a szellem és a természet dualista ellentétét hirdető s az egységes összefoglaló istenhitet sértő *agnoszticizmust* s végül a természet és a szellem különbözőségét a fejlődés fogalmában nivelláló *Hegel, Eucken és Trötsch-féle* felfogást, mely nem találja meg az emberi tudomány kettős világában a helyes viszonyt s az élő kapcsolatot. A szellemi élet emez egységes kapcsolatának kánonát *Dunkmann* az istennel való „irrationális” életközösségben találja, mely utbagazit bennünket úgy az isteni kegyelem, mint a bűn reális valóságának, mint theologiai alapfogalmaknak értelmezésében és értékelésében. Szóval szerzőnk *Frank, Kähler és Ihmels* példájára, s az orthodoxia „natúrális theologia” mintájára vallásbölcseleti alapot keres a theológiának, s ez az idealizmus erkölcsi élet- és világfelfogása, a melynek gyakorlati-pädagógiai értéke a keresztyén életeszemény felé való törekvésben keresendő. Ez az állapot érleli meg bennünk a nagy apostolhoz hasonlóan a két lélekről való tapasztalatunkat, vagyis a bűn reális valóságát s isteni kegyelem szükségességét. A tartalmas előadáshoz igen élénk és tanulságos diskusszió fűződött, de minden egyes felszólaló azt korszekrűnek, bibliainak és evangeliuminak mondta. Lám a pápás római theologia, a melyben a dogma és a hierarchia konstruálja, ha kell korigálja a bibliát s a történetet, ilyen mélységes problémákkal nem foglalkozik. Legtudósabb püspökünk: Prohászka is csak érinti azokat.

Sz. M.

NEKROLÓG.

FEJÉR MIHÁLY . . .

Szegény Feldkurat *Fejér* . . . mollyhnyiai hős pap! Zokogó édes anyját itt hagyta már ó is, — fiátkereső csendesen siró panaszával, . . . az ellenség martalékául esett kicsiny erdélyi faluban.

Nem is magyar földben temették el, nem is hozták haza . . . Ott nyugszik Ő nem is messze idegenben, de mégis nagyon távol helyen! Azon

nemzetség földjében, kiket nem tudott szeretni. Kikkel önfeláldozó szolgálata közben is mindig elégedetlenkedett. Óh hogyan fog porlandó teste egybeolvadni — a ránehezült homokos rögekkel?

Meghalt *Fejér Mihály* . . . a dejwiti (Prága mellett) Barackenspital III. abt. 24 kórágán — 1917. március 20-án. Megtért Istenéhez. Lecsukódtak örökre szemei . . . Mosoly nélkül. Nekünk Gyóniaknak küldve, az édes anya után, utolsó üdvözlését.

Mint pilisi hitoktatót ismertem meg. Nehány pillanatot töltöttünk együtt. Én Eperjesre mentem. Pilisről mozgolódott ő is. Volt Gyónon is, mint a boldog-émlékű Szilárd Miklós helyettese, néhány hónapig. 1915 nyarát éltük akkor. Nyugtalan lelke nem tudott nyugodni. Megértve a kibontott zászló hívogató szavát: ment, önként ajánkozott tábori lelkésznek.

Csakhamar behívták. Mint tábori lelkész is több helyen megfordult. De mindenütt magasztos hivatásához illően, hűségesen, veszélyeket nem ismerő buzgósággal kereste fel csukaszürkébe öltözött hiveit.

Magyar volt ott is. Papjuk bátorsága minden alkalommal tündökölhetett az Istenhez imádkozók előtt . . . Nem ragyog már szeme, nem lelkésit többé! . . .

Talán bizakodó lelke úgy tért meg Istenéhez, hogy mint egy ev. egyházközség papja csukódik le szeme . . . Ugyanaz nap sebesült meg, talán ugyanazon órában, amikor azok, akikhez bizalommal ragaszkodtál, papot választottak. Légy boldog Isten országában . . .

Hősi halott papok, marttyrok, vértanúk és ti többi áldozatok, legyen a ti ifju véretek hullása, a mi érettünk hozott önfeláldozástok: Istennek dicsőség a mennyben, magyar hazánknak e vérzivatar mögött diadal s nekünk békeség e földön . . .

Gyón, 1917. ápr. 8.

Szuchovszky Gyula

BEJÉLET.

Egyetemes egyházunk küldöttsége a királynál. Ő Felsége a Király egyetemes egyházunk küldöttségét szombaton, ápril 14-én d. e. 10 órakor fogadja budai várpalotájában. A küldöttség Ő Felségének egyenes óhaja szerint csak kis számmal jelenik meg *Báró Prónay Dezső* egyetemes felügyelő vezetése mellett, csupán a püspökök (kik közül Dr. Baltik gyengélkedése miatt nem jöhetett el) és a kerületi felügyelők vesznek benne részt. A fogadásról jövő számunkban fogunk megemlékezni.

Lelkészválasztás. Az *ivenkőfalvi* (Turócmegye) evang. egyházközség folyó évi március hó 25-én *Bibza* Miloszláv helyettes lelkészét egyhangulag lelkészévé választotta. Az Ur áldása a fiatal testvér és az egyház ezen szövetségén.

Egyetemes pénzügyi bizottságunk május hó 10-én tartja meg legközelebbi ülését Budapesten.

Köszönet. Az oláh betörés folytán pusztulást szenvedett *brassói* gyülekezeteink s menekült lelkészcsaládjaink részére folytatólagosan az alábbi adományokat kaptam:

Móhr Béla kassai lelkész ur által Elekese 50 K, özv. Baczoni Albertné 10 K, Móhr Béla lelkész 10 K adománya fejében 70 koronát; Dr. Argay György klenőczy lelkész ur által Osztricza János klenőczy gazda legény hitsorsosunk adománya fejében 40 K-t; Ratzenberger Ferenc szepesbélai lelkésztestvérem által gyűjtött 31 K-át. Midőn ezen résztvevő figyelemre valló jó lelkű adományokat gyülekezeteink, anyagi veszteséggel és nyomorral súlyosan érintett lelkészcsaládjaink nevében hálás szívvel köszönöm, Isten áldását kérem a rólunk megemlékező, szives adakozó hittestvérekre.

Apáca 1917 ápr. 2.

Bohus Pál
brassói főesperes.

Iskolai ünnepély. A *budapesti Deák-téri ág. h. ev. polgári leányiskolában* március 28-án délelőtt megható ünnepség volt. Kiállították azokat a templomi terítőket, melyeket az iskola növendékei készítettek és küldtek a hosszufalusi, — oláh kirabolta, — ev. templom részére, továbbá a pesti női gyámintézet ajándékozta szent edényeket. Egyik növendék hazajias verse után Mikolik Kálmán igazgató szívből jövő és szívhez szóló beszédben méltatta a gyermekek szorgalmát, jóért való lelkesedését. Versenyezték egymással abban, ki dolgozhat többet annak a templomnak, melyet szentségtörő kezek kifosztottak. Szívüket áthatotta az a tudat, hogy segíteni kell azon, aki erre rászolgál, és boldog az, aki másnak adhat. Ezután Raffay Sándor lelkész a gyülekezet lelkiszeme elé varázsolta azt az örömet, melyet majd virágvasárnapon érez Hosszufalu lakossága, midőn a templomba lép s meglátja, hogy immár nem esupas, mert gyermekkezek buzgalma feldiszitette. E művészi kivitelű kézimunkák minden kis öltése szíveket fűzött egymáshoz. A távoli határ magyarjainak szívét a főváros megértő, szépért, jóért dobogó gyermekek szívével. A Himnusz eléneklése fejezte be a lélekemelő ünnepet, melyről minden jelen volt szívét átjáró, felejthetetlen jó érzéssel távozott.

Nyilvános köszönet és nyugtázás.

Legutolsó (j. é. márc. hó 13-án összeállított) kimutatásom óta közvetlenül hozzám a következő nagylelkű adományok érkeztek.

I. A *brassói magyar ev. egyházm. egyházközségei részére*: 1. Soproni ev. lic. tanulók belmissziói egyesülete 50 K-t. 2. Az Iglói ev. diakonissza nőegyesület 50 K-t, összesen 100 kor.-t.

Ez összegeket az egyházmegye pénztárába jiztettem be, leendő szétosztás végett.

II. Hosszufalusi árvagyermekeknek: Szuchovszky Gyula gyóni h. lelkész 10 kor.-t.

Isten áldja meg a jó kedvű adakozókat!

Hosszufalu 1917 ápr. 2-án.

Nikodemusz Károly
ev. lelkész.

Luther a mi ellenségeinkről. *Walther* V. az ismert rostoki Luthertudós emliti „Luthers Charakter“ c. legujabb remek művében, hogy nagy reformátorunk a mi ellenségeinket is jól ismerte, s nem egyszer ostromozta azok nemzeti hibáit. Sok kifogásolni valója volt királyukkal: VIII. Henrikkel való éles vitája óta, főleg az angolokon. Elismeri őket „vakmerőknek (keck) és szemteleneknek nagy gazdagságuk miatt.“ Azt tartják, hogy „imádni kell őket és az Isten nem nélkülözheti.“ „Ők Izrael törzsének egyenes utódjai.“ Korholja tehát bornirt nemzeti nagyravágyásukat, fölényüket és uralomvágyukat, aztán az ő elbizakodottságukat, mintha nélkülök az Isten el sem lehetne s végül farizeus vallássosságukat, és „aranyra-pénzre való mohó éhségüket.“ Erősen kel ki Luther azon eszközök ellen is, amelyekkel lelkiismeretlenül önző céljaik elérésére törekszenek. Ez oldalról igazi ragadozó farkasok. — A *franciákon* korholja azok öntetszelgő hiúságát, mai revanspolitikájukat, vezérek vak követését, és rettenetes elbizakodottságukat. — S végül a gaz *taliánról* azt tartja, hogy egymásban sem bizik, és a hadviselésben „alávaló és megbizhatatlan.“ „Mindig a győzővel tart,“ mint ma a kucuoláh. Mindezeknek a nemzeti hibáknak sőt bűnöknek egyenes ellentéte Luther nyilt, igaz és őszinte német jelleme. Sz. M

Német hőseink angol arcképei. A Lavater-féle arcképtanulmány (physiognomika) soha nem remélt tökéletességre tett szert egy „Dail Graphic“ c. angol folyóiratban, a hol Stein a „Nord u. Süd“ c. kulturfolyóiratának közlései szerint egy lord Headly azt írja: Sajátos sátáni kifejezést látok a német császártól az utolsó tábornokig az összes német tábornokok arcképein. Egy gróf *Bernstorff* p. o., a washingtoni német nagykövet okos arca dacára ördögi kegyetlennek,

az ó sátáni császára valódi modelljének tűnik fel. Egy *Hindenburg* külseje erős és könyörtelen jellemet árul el, a melyben van valami állatias, a vad disznóhoz hasonló. Művészeti szempontból legjobban Belzebubot jelezhetné. A *császár és Falkenhayn* finom és szigorú vonásokat mutatnak, a melyekből hajthatatlan akaratú, kegyetlenség és könyörtelenség szól. A „sötétség fejedelmének” valódi típusai. Ezzel szemben egy *Gallwitznak* machiavellista külseje van, méltó tagja lehetett volna az egykori szent spanyol inquisitionnak. (Tehát egy *Torquemada* vagy *Arbust*.) A macskához hasonló típust *Below* és *Mackensen* fejezi ki. Mindkettőnek jellegzetes sajátossága a kegyetlenség, a hamisság s a sátáni tekintet *Bethmann-Hollweg* és *Lichnowsky* hasonlóan a hamisság típusai. Ellenben az angol generálisokat s általában a négyes szövetség hadvezéreire tekintve — mintha a pokolból egyenesen az égbe emelkednék föl az ember. Egyetlenegyikük sem viseli magán a német gonoszság bélyegét, azért nem is állatok és ördögök. A legnagyobb ellentét észlelhető a jó György király és fia s a német császár és a trónörökös között. Előbbiek nyílt és tisztességes tekintetűek, tehát szeretetreméltó karakterek, utóbbiak azoknak teljes ellentétei. Külsejéért ugyan nem tehet az ember, de a szem és a száj megis visszatükrözi azt a benső cultust, a melylyel minduntalan gyilkolásra és rémületre gondolnak, mint p. o. egy *Hindenburg*, *Gallwitz* és *Mackensen*. Emberek, a kik állanóan ördögi tervekkel foglalkoznak, külsőleg is az ördöghöz hasonlítanak.“ Ime *ilyen* az angol arcképtanulmány, mely valóban *Nietzsche* „szőke bestiáját” juttatja eszünkbe. Még a francia rémuralom is finomabb volt a konvent idejében!

Sz. M.

A MELE pénztárába március hó folyamán a következő tagsági díjak folytak be:

1914—16-ra: Vrablicza Béla Oláhpaták.

1916-ra: Boor Péter párt. t. Hóts.

1916—17-re: Klobusiczky Gusztáv, Kőlpény.

1917-re: Kallát János Rattkó, Szluka János Bagyan, Zgúth László Pribócz, Kiss István Sámsonháza, Thern László vall. tan. Igló, Hönsch Ede Izsákfalva.

1918—1922-re: Kund Vilmos táb. I. Zsablya.

Breznóbánya 1917 április 2-án.

Vitális Gyula egyes. pénztáros.

Pályázatok és hirdetések

Pályázat

a néhai *Glosius Artner Karolina* asszony alapítványából kiosztandó lelkész vagy tanár nyugdíjra.

Néha *Glosius Artner Karolina* asszony alapítványából egy 160 K szóval egyszázhatvan koronával javadalmazott nyugdíj lévén szolgálatképtelen és mostoha anyagi körülmények között levő ágostai hitv. evangélikus lelkész vagy gimnáziumi és felsőbb tanintézeti tanárnak kiosztandó, felhívtnak az ezen nyugdíjra pályázni kívánók, hogy az alábbiak szerint felszerelt folyamodványokat az illetékes egyházkerületi püspök ur utján 1917 évi május hó 15-ig bezárólag a bizottsághoz címezve küldjék be.

A folyamodványban részletesen felsorolandók: a folyamodó működési helye és ideje, életkora és családi viszonyai (gyermekai és azok életkora és foglalkozása) végül a folyamodó anyagi viszonyai (ingatlan vagyona, jövedelme, nyugdíja stb.)

A folyamodvány az illetékes lelkész által ellenjegyzendő és az illetékes lelkész a folyamodványon igazolja az abban felhozottak valódiságát.

Kelt Budapesten, 1917 március 22-én.

A *Glosius Artner Karolina*-féle alapítványt a budapesti deákterei ág. hitv. ev. testvéregyházaknál kezelő bizottság.

Dr. Zsigmond János s. k. Dr. Liedemann Frigyes s. k.
biz. elnök, biz. jegyző.

Hirdetés. Konfirmándusok vallásana

Irta Mayer Pál ev. lelkész. Ára: 50 fill. Kapható a szerzőnél Iklad (u. p. Aszód). A tiszta jövedelem fele az ev. lelkészárvaék árvaházi alapjáé. (Eddig e címen 28 K. utaltatott be az e. pénztárba). 5-5

Isten közelében.

Énekes és imádságos könyv katonák számára.

Összeállította SZIMONIDESZ LAJOS.

Ára 30 fillér.

Megrendelések

SCHOLTZ TESTVÉREK

könyv- és papirkerskedése Budapest, IX.

intézendők.

UJDONSÁGOK

„Das Buch der Reformation“

Ára: K. 11.—

„Unser Luther“

von

HANS PREUSS.

Ára: K. 1.60

Der deutsche Reformator
D. Martin Luther

von

Prof. Dr. J. Schmieder.

Ár: K. 3.94.

KAPRATÓK:

KÓKAI LAJOSNÁL

Budapest IV., Hamermayer-Károly u. 3.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék

a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjusági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

MEGUERESY BÉLA.

Előfizetési díja egy évre 4 kor.

Az ÉBRESZTŐNEK minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúnak el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és műfafsz. ingyen küld a kiadóhiv.

Budapest, VIII., Főh. Sándor-utca 28

Pontos és legjobb órák 5 évi jótállásra!

Egyházi szentedények, urvacsora-kelyhek, keresztlő kannák, oltári gyertyatartók, borkancsók. — Arany és ezüst ékszerek, evőeszközök, chinaezüst disztárgyak részletfizetésre is kaphatók.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. — Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN,

műórás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 5. SZ. I. EM.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos árak!

Borosnyomda Rákosiúton Budapest mellett.